Jätelain muutosesitys

Talousvaliokunta 12.5.2021

Pekka Loukola, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

Tavoitteet hyviä toteutuksessa puutteita

- Jätelain muutoksessa on hyvänä tavoitteena kierrätysasteen nostaminen. Osa nyt esitetyistä muutoksista johtaa kuitenkin kierrätyksen ja jätehuollon toimivuuden kanalta negatiiviseen lopputulokseen. Nämä kielteisen esitykset eivät perustu EU-direktiiviin, vaan kansalliseen esitykseen.
- Tämä EU-direktiivi oli implementoitava Suomen lainsäädäntöön jo 5.7.2020 mennessä, mutta sen hyväksyminen on siirtynyt myöhemmälle. Suurimpana syynä siihen on ollut EU-direktiiviin kuulumattoman jätteenkuljetusasian ottamien valmisteluun mukaan.
- Jätejakeiden kertymään vaikuttaa positiivisesti erityisesti jätelakiin kirjatut kiinteistön asuntojen määrään perustuvat jätteiden erilliskeräysvaatimukset.

© SKAL

Tavoitteet hyviä toteutuksessa puutteita

- SKAL pitää erittäin hyvänä, että uudessa jätelaissa ollaan säilyttämässä sako- ja umpikaivolietteiden lisäksi kaksoisjärjestelmä myös sekajätteiden kuljetuksessa.
- SKAL ei voi kuitenkaan hyväksyä sitä, että jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmä poistuisi biojätteiden ja pakkausjätteiden osalta.
- Useat jätteenkuljetusyritykset ovat tehostaneet kuljetuksia ja hankkineet 2, 3 tai 4-lokeroautoja. Niillä on voitu kerätä samalla ajokerralla sekajäte, biojäte, paperi ja pakkausjätteet (lasi, metalli, kartonki ja muovi) vuorottelemalla yhdellä ajokerralla.
- Ei ole kovin tarkoituksenmukaista kerätä sekajätettä 4-lokeroautolla.

© SKAL

Tavoitteet hyviä toteutuksessa puutteita

- Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa lähes poikkeuksetta kilpailutetaan jokainen jätejae kerrallaan, jolloin esim. nykyaikaisten monilokeropakkaja-autojen käyttö ei silloin onnistu. Tämä johtuu siitä, että riidattomien ja selkeiden urakoiden tekeminen jo yhden jätejakeen kuljetuksessa on haasteellista saati sitten useamman jätejakeen kuljetuksessa.

© SKAL

Tavoitteet hyviä toteutuksessa puutteita

- Yksityiset yritykset ovat aloittaneet aikoinaan pakkausjätteiden keräilyn ja tehostaneet niiden keräilyä, koska se on ollut oleellinen osa yritysten liiketoimintaa. Kunnallisilla jätehuoltoyhtiöillä on sen sijaan tärkeämpää sanktiomaksujen välttämiseksi saada jätteenpolttolaitoksen kanssa sovittu pitkäaikainen 25-40 vuoden tonniperusteinen sopimuskiintiö täyteen. Tällöin esim. pahvia, kartonkia, muovia ja paperia on mennyt kunnallisten jätelaitosten toimesta polttolaitoksen sopimuksen täytteeksi kierrätyksen ja uusiokäytön sijasta. Pakkausjätteiden keräily kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden toimesta heikentäisi pakkausjätteiden saantoa.

© SKAL

Kuljetusjärjestelmien tämän hetken tilanne

Sekajätteen /polttokelpoisen jätteen kuljetus

- Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on tällä hetkellä 150 kunnassa (51,2 %) ja kunnan järjestämä jätteenkuljetus 143 kunnassa (48,8 %).

Pakkausjätteiden kuljetus

- Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on tällä hetkellä 202 kunnassa (68,9 %) ja kunnan järjestämä jätteenkuljetus 91 kunnassa (31,1 %).

Biojätteiden kuljetus

- Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on tällä hetkellä 131 kunnassa (44,7 %) ja kunnan järjestämä jätteenkuljetus 162 kunnassa (55,3 %).

© SKAL

Kuljetusjärjestelmien tämän hetken tilanne

Sako- ja umpikaivolietteiden kuljetus

- Kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on tällä hetkellä 277 kunnassa (94,5 %) ja kunnan järjestämä jätteenkuljetus 16 kunnassa (5,5 %).

Lausuntokierros

- Jätelakiesityksestä jätettiin n. 350 lausuntoa. Lausuntopalvelun kautta tuli 241 lausuntoa ja lisäksi erityisesti yritysten ja kuntien lausuntoja on toimitettu vain Ympäristöministeriön kirjaamoon. Enemmistö jätteenkuljetusjärjestelmään kantaa ottaneista lausunnoista tuki kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen säilymistä kaikkien jätejakeiden kuljetuksessa.

© SKAL

Kuljetusjärjestelmien esitetty muutos

- Suomen perustuslain 15 § :n turvaama perusteltujen odotusten suoja ei tule täyttymään pakkausjätteissä 2 vuoden ja biojätteessä 2-3 vuoden siirtymäajalla. Suomen perustuslaki turvaa sen, ettei yhteiskunnan haltuun voida sosialisoida yksityistä yritystoimintaa ilman riittävän pitkää siirtymäaikaa. Pakkausjätteissä ja biojätteissä esitetty kahden vuoden siirtymäaika ei ole perustuslain mukainen riittävän pitkä aika.
- Perustuslakivaliokunnan lausunto 8.2.2011 (PeVL 58/2010 vp) todetaan seuraavasti: *”Tällainen riittävä siirtymäaika voisi olla esimerkiksi 3—4 vuotta.”*

© SKAL

Esitetyt kilpailutuskirjaukset

- Jätelakiin esitetyillä suositusluontoisilla kilpailutuskirjauksilla ei ole vaikutusta julkisten kilpailutusten lopputulokseen. Vastaavia kirjauksia on jo nyt ollut voimassa olevassa hankintalaissa ja kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden kilpailutustavoitteissa. Esitetyillä markkinavuoropuheluilla ja alueen jakamisesta useammalle kuin yhdelle toimijalle ei ole mitään käytännön merkitystä.
- Kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden alueet ovat yleensä isoja. Jätelakiesityksen perusteluissa suosituskattona mainitaan hyvin epämääräisesti että: *”yksi yritys voisi voittaa vain tietyn enimmäismäärän alueita.”* Lausunnolla olleessa esityksessä mainittiin 70 % markkinaosuuden antaminen yhdelle toimijalle, jota jo voidaan pitää käytännössä määräävänä markkina-asemana.

© SKAL

Esitetyt kilpailutuskirjaukset

- Kunnallisten jätehuoltoyhtiöiden järjestämä keskitetty kilpailutus on vienyt yritystoiminnan mahdollisuuden paikallisilta pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä.
- Käytännössä pienen yrityksen toiminta loppuu, kun iso valtakunnallinen tai kansainvälinen toimija tarjoaa tälle pienelle yritykselle tärkeän alueen alle todellisten kustannusten. Voittajina näissä kilpailutuksissa ovat useimmiten olleet valtakunnalliset ja kansainväliset isot toimijat.

© SKAL

Pakkausjätteille tulee säätää 100 % tuottajavastuu

- Pakkausjätteille (lasi-, metalli-, kartonki ja muovi) tulisi säätää paperinkeräyksen tapainen 100 % tuottajavastuu. Nyt esitetty 80 % tuottajavastuu ja toiminnan siirtäminen kunnallisille jätehuoltoyhtiöille on erittäin epäonnistunut ratkaisu asukkaiden jätehuollon, yksityisten yritysten ja kierrätyksen kannalta.
- Paperinkeräyksessä ovat kierrätysluvut pakkausjätteitä huomattavasti korkeammat tästä 100 % tuottajavastuusta ja jätteenkuljetusyritysten ansiosta.
- Myös EU ei ole hyväksynyt tätä esitettyä 80 % tuottajavastuuta, jonka vuoksi se tulisi laista ehdottomasti poistaa. Tulemme koeponnistamaan tämän direktiivipoikkeaman EU-tuomioistuimessa, jos tämä hyväksytään.

© SKAL

Sako- ja umpikaivoliete poistettava yhdyskuntajätteestä

- EU-direktiivissä on poistettu yhdyskuntajätteen määritelmistä sako- ja umpikaivoliete. Aikaisemmin sakokaivoliete oli erikseen lisätty yhdyskuntajätteeseen vahvalla kirjauksella: *”mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete.”* Uudessa EU-direktiivissä (2018/851) asia on kirjattu juuri päinvastoin ja siinä todetaan seuraavasti: *”Yhdyskuntajätteeseen ei sisälly tuotantoteollisuudesta, maataloudesta, metsätaloudesta, kalastuksesta, sakokaivoista sekä viemäriverkosta ja viemäriveden käsittelystä peräisin oleva jäte, mukaan lukien puhdistamoliete, romuajoneuvot tai rakennus- ja purkujäte.”*
- Sakokaivoliete on uudessa EU-direktiivissä luokiteltu samaan asemaan, kuin viemäriverkoston lietteet.

© SKAL

Sako- ja umpikaivoliete poistettava yhdyskuntajätteestä

- Koska EU:n jätedirektiivistä sakokaivoliete on poistettu yhdyskuntajätteen määritelmästä, niin se tulisi poistaa myös Suomen jätelainsäädännöstä (§ 32 kohta 1 kohdassa ”kunnan lisäksi järjestettävä” sekä kohdasta § 35.1).
- Tulemme koeponnistamaan tämän direktiivipoikkeaman EU-tuomioistuimessa, jos tämä hyväksytään näin.

© SKAL

Kuljetusjärjestelmien tasapuolisuus

- Nykyistä jätelakia laadittaessa ja siitä päätettäessä korostettiin eduskunnan valiokuntakäsittelyssä molempien kuljetusjärjestelmien tasapuolisuutta.
- Lain tulkinnassa on kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus asetettu kuitenkin toissijaiseen asemaan.
- Jätehuoltoviranomaisen päätöksistä valita kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus on jätetty runsaasti valituksia ja hallinto-oikeudet ovat usein palauttaneet päätökset uudelleen valmisteltavaksi.
- Jätelain vaatimukset tulisi olla väljät, jotta päättäjien tahto toteutuisi. Jätelakiin tulisi myös lisätä kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen kohtaan § :n 36 loppuun seuraava teksti: *”Kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen on täytettävä myös jätelain 37 § mukaiset vaatimukset.”*

© SKAL

KIITOS!

Ollaan yhteydessä!

Pekka Loukola
Asiantuntija

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry
Nuijamiestentie 7, 00400 Helsinki
Puh. 09-47899326, 050-5779544
pekka.loukola@skal.fi
www.skal.fi

© SKAL